

2021-11-29

Dnr: SOC 2021/245

Handläggare

Ewa Peterson
ewa.peterson@vanersborg.se
0521-72 21 33

Mottagare

Socialnämnden

Riktlinjer för färdtjänst och riksfärdtjänst

Förslag till beslut

Socialnämnden antar det reviderade dokumentet *Riktlinjer för färdtjänst och riksfärdtjänst*, att gälla from 2022-01-01.

Sammanfattning av ärendet

I Riktlinjer för färdtjänst och riksfärdtjänst tar socialnämnden ställning till vilken servicenivå Vänerns kommun ska erbjuda vad avser färdtjänst och riksfärdtjänst. Riktlinjerna är utformade med utgångspunkt i lagstiftning (förarbeten, lagtext samt vägledande/ prejudicerande domar) och behöver löpande följas upp och revideras. Lag om färdtjänst och riksfärdtjänst är ramlagar och riktlinjerna beskriver närmare utformning för att en rättssäker bedömning ska kunna ske.

Med anledning av pandemin har resmönstret varit mycket förändrat och därmed påverkat möjligheter att följa upp miljömässiga och ekonomiska effekterna av tidigare genomförda förändringar under 2020-2021 (bl a ändrat bokningsfönster för ökad möjlighet till samordning av resor, samt ändrad egenavgift). Uppföljning har därför skett genom analys av inkomna synpunkter och klagomål, dialog i det fyrbodalsgemensamma nätverket för färdtjänsthandläggare samt genom att handledaren för ovanstående nätverk som sakkunnig har genomlyst riktlinjerna på uppdrag av biståndsenheten.

Fördjupad beskrivning av ärendet

Underlag gällande volymer, inflöde, resurser sett till normalår (2017-2019):

- Antal färdtjänstberättigade uppgår till c:a 1600 tillstånd, dvs 4,1% av invånarna. Nationell jämförelse är 3,1 personer per 1000 invånare.
- Antal färdtjänstresor ett normalår uppgår till 32000-37000 resor per år, 2019 (32500/1600= 20 resor per tillståndsinnehavare och år. Riksnitt 35 resor per tillståndshavare och år).
- Antal riksfärdtjänstresor ett normalår (2019) har uppgått till 125 st enkelresor (varav 90% med bil) till en genomsnittlig kostnad av 2147 kr per resa
- Antal resor under vistelse i annan kommun (RIAK) ett normalår eftersöks vid tiden för inlämning av leverantören manuellt pga systembyte 2020. Antal biljetter per person som nyttjat förmånen under 2020 är i snitt 5,4 st (ett spann från 2-10 st).
- Varje år inkommer och utreds c:a 330-410 ansökningar om färdtjänstillstånd

- Varje år inkommer och handläggs c:a 95-125 ansökningar om riksfärdtjänst
- Handläggaresurser: 1,0 tjänst fördelat på två handläggare.

I denna version har efter analys och synpunkter från remissinstanser framkommit följande behov av revidering:

Allmänt: Uppdatering och förtydligande kring laghänvisning och textstruktur generellt. Begreppsförklaringar samt kommunens vision i inledning har tillkommit och hänvisning och länkar till lagarna samt angränsande lagar har tillförts

Resa under vistelse i annan kommun: (RIAK) har tidigare varit obegränsat, och föreslås nu begränsas till 6 enkelresor för valfritt ändamål, utöver anslutningsresor. Remissinstanserna KRP och KPR anser att detta ska vara fortsatt obegränsat. Med anledning av att kommunen inte har någon juridisk skyldighet att alls tillhandahålla sådana resor bedömer utredande tjänsteman att det av ekonomiska skäl behöver finnas en begränsning, och att 6 st för valfritt ändamål är ett skäligt antal under en sjudagarsperiod och kvarstår vid förslaget.

Färdtjänstens utförande: I nuvarande riktlinjer ska resa bokas senast kl 22 dagen före önskad avresa, för bästa möjliga samordning av resa. Med anledning av pandemin kan inte effekt på samordningsgrad, och därmed miljö- och ekonomi, följas upp på rätt sätt. Färre av Fyrbodals kommuner än väntat (4) har vidare anslutit till gemensam framtagen riktning med bokning kl 22 dagen före, och vid analys av inkomna synpunkter synliggörs situationer som påverkar resenären oskäligt negativt, bl a svårighet att kunna boka om sin resa vid förseningar. Här föreslås en justering till bokning senast 2 timmar innan, vilket remissinstanserna är positiva till men också påtalar att de helst hade sett 1 timme före. Utredande tjänsteperson bedömer att 2 timmar före innebär en god servicenivå och ger viss möjlighet till samordning, medan bokning av resa en timme före innebär låg grad av samordningsmöjlighet.

I tidigare version har sällskapsdjur kunnat medföras under förutsättning att det fungerar för övriga medresenärer, vilket varit omöjligt att säkerställa, och föreslås därför tas bort. Remissinstanserna påtalar att sällskapsdjur bör kunna medföras liksom i kollektivtrafik. Utredande tjänsteperson kvarstår i förslaget att sällskapsdjur ej ska kunna medföras med hänsyn till färdtjänstberättigade personer med allergier.

Handläggningstid vid ansökan om riksfärdtjänst. Följer förvaltningslagen och behöver inte specificeras i riktlinjer, men förtydligar att ansökan ska inkomma i god tid, 3 veckor innan önskad resa (nu 2 veckor) samt 4 veckor inför storhelger (nu 3 veckor). Remissinstanserna lämnar inga synpunkter.

Riksfärdtjänst och val av färdstätt: Punkten skickades oförändrad på remiss, med anledning av att många frågor från sökande ställs kring utformningen. Remissinstanserna önskade att punkten förtydligas så att texten blir lättare att förstå. Utredande tjänsteperson har i dialog med sakkunnig justerat texten för att så tydligt som möjligt beskriva kriterier för rätt till riksfärdtjänst samt att beviljande ska ske mot billigast möjliga färdstätt. I underlag gällande volymer framkommer vidare att en mycket

hög grad av resorna (90%) genomförts med personbil, vilket kan tyda på en låg följsamhet till lagens intention av prövning mot billigaste färd sätt, varför det är av vikt att punkten förtydligas.

Beredning

Beredning har skett genom dialog med nätverket för färdtjänsthandläggare i Fyrbodalen, samt Västtrafik och sakkunnig Henry Freij.

Kommunala pensionärsrådet (KPR) och Kommunala rådet för funktionshinderfrågor (KRF) har utgjort remissinstanser och bidragit med värdefulla synpunkter. Remissomgången skedde 18 oktober-22 november där båda remissinstanser fått del av föreslagen reviderad riktlinje samt föredragning vid gemensamt möte 10 november. Remissvaret har föranlett ytterligare justeringar av dokumentet och bilägs denna tjänsteskrivelse i sin helhet.

Karin Hallberg
Förvaltningschef

Bilagor

- Riktlinjer färdtjänst och riksfärdtjänst
- Remissvar KRF och KPR, daterat 2021-11-10

Sändlista

Verksamhetschefer
Enhetschefer Personligt stöd och omsorg
Enhetschefer Vård och omsorg
Enhetschefer Vård, stöd och utredning
Kommunala pensionärsrådet
Kommunala rådet för funktionshinderfrågor

Riktlinje för

Färdtjänst och riksfärdtjänst 2022-01-01

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Vänersborgs kommuns vision.....	4
1.2	Socialförvaltningens värdegrund	4
1.3	Tillämpliga bestämmelser och lagstiftning i utformningen av riktlinjerna.....	5
2	Färdtjänst	6
2.1	Vad är färdtjänst?	6
2.2	Vem kan beviljas färdtjänst?	6
2.3	Ansökan, utredning och beslut	7
2.4	Färdtjänst för barn (gäller även riksfärdtjänst).....	7
2.5	Begränsningar	7
2.6	Färdtjänst till annan kommun, i andra kommuner eller mellan andra kommuner ..	8
2.7	Ledsagare och medresenär	9
2.8	Tillståndets tidsbegränsning – omfattning.....	10
2.9	Åtgärder vid förändrade förhållanden samt vid nyttjande av färdtjänst mot gällande föreskrifter, villkor och regler.....	11
2.10	Avgifter	12
2.11	Information kring färdtjänstens utförande.....	12
2.12	Övriga bestämmelser	13
3	Riksfärdtjänst.....	13
3.1	Vad är riksfärdtjänst?	13
3.2	Vem kan beviljas riksfärdtjänst?	14
3.3	Ansökan, utredning och beslut	14
3.4	Föreskrifter om färsätt.....	15
3.5	Ledsagare	16
3.6	Medresenär.....	16
3.7	Antal resor.....	16
3.8	Avgifter	16
3.9	Riksfärdtjänstens servicenivå	17
4	Länkar	18

Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentnamn Riktlinje för färdtjänst och riksfärdtjänst	Antagen 2021-12-16, §	Antagen av Socialnämnden
Dokumentägare Socialförvaltningen, Vård stöd och utredning, Biståndsenheten	Dokumentansvarig Enhetschef, biståndsenheten	Reviderad Skriv ÅÅÅÅ-MM-DD och ev. § X.	Giltighet 2022-01-01-tillsvidare
Dokumentinformation Beskrivning av utformning av färdtjänst och riksfärdtjänst i Vänersborgs kommun, med syfte att rättssäker bedömning ska kunna ske.		Diarienummer SOC 2021/245	
Ämnesområde Färdtjänst och riksfärdtjänst		Intranät ☐	Hemsida ☒
Andra styrande dokument som omnämns Förvaltningslagen (2017:900), Lag om färdtjänst (1997:736), Lag om riksfärdtjänst (1997:735), Regeringens proposition om lag om färdtjänst och lag om riksfärdtjänst 1996/1997:115, Regeringens proposition 2005/06:160 ”Moderna transporter”, FNs Barnkonvention (svensk lag från 1 januari 2020), Handbok Färdtjänst och Handbok riksfärdtjänst (SKR)			

1 Inledning

För personer som till följd av funktionshinder som inte är tillfälligt har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationer finns färdtjänst. Det är en behovsprövad särskilt anordnad transportform som är en del av och ett komplement till den allmänna kollektivtrafiken. Färdtjänst ska enligt propositionen till lagen i huvudsak behandlas som en trafikpolitisk fråga i syfte att bidra till en tillfredsställande trafikförsörjning också för funktionshindrade. Ökad tillgänglighet till den allmänna kollektivtrafiken skulle dock förstärka möjligheten till normalisering för personer med funktionshinder och behovet av särlösningar skulle därmed minska. Det är därför av vikt att kommunens politiker preciserar vilken målsättning man har med den allmänna kollektivtrafiken och hur den ska utvecklas för att vara tillgänglig för fler medborgare.

För att ge personer med stora och varaktiga funktionshinder möjlighet att göra längre resor inom Sverige till normala kostnader finns riksfärdtjänst. Kommunens skyldigheter enligt riksfärdtjänstlagen inskränker sig till att betala ut ersättning för merkostnader som uppkommer för personer som måste resa på ett särskilt kostsamt sätt och som beviljats riksfärdtjänst. Någon skyldighet för kommunen att anordna riksfärdtjänstresor finns inte.

Såväl färdtjänstlagen som riksfärdtjänstlagen är ofullständiga ramlagar som endast anger de grundläggande kraven för rätt till tillstånd. Exempelvis anger ingen av dessa lagar någon skyldighet för kommunen att tillhandahålla hjälp, stöd och service i anslutning till själva resorna eller möjlighet för resenären att ta med hjälpmedel. Inom ramen för den kommunala självstyrelsen överläts i stället ansvaret för färdtjänstens och riksfärdtjänstens lokala utformning, innehåll och kvalitet till kommunens politiker. För att kunna ta ett politiskt ansvar för dessa båda verksamheter behöver kommunen därför besluta om riktlinjer som anger vilken servicenivå färdtjänsten respektive riksfärdtjänsten ska ha och vilka grunder för handläggning av ärenden som ska gälla, så att en så likvärdig hantering som möjligt kan ske av varje enskild ansökan.

1.1 Vänerns kommuns vision

”Attraktiv och hållbar, i alla delar, hela livet!”

1.2 Socialförvaltningens värdegrund

“Hos oss ska du känna trygghet och tillit genom att vi har kompetens och engagemang. För oss är relationen viktig!”

1.3 Tillämpliga bestämmelser och lagstiftning i utformningen av riktlinjerna

1. Förvaltningslagen (2017:900)
2. Lag om färdtjänst (1997:736)
3. Lag om riksfärdtjänst (1997:735)
4. Regeringens proposition om lag om färdtjänst och lag om riksfärdtjänst 1996/1997:115
5. Regeringens proposition 2005/06:160 "Moderna transporter".
6. FNs Barnkonvention (svensk lag from 1 januari 2020)
7. Praxis
8. Litteratur: Handbok Färdtjänst och Handbok riksfärdtjänst (SKR)

Förklaring till vanliga begrepp i texten

Allmänna kommunikationer avser kollektivtrafik som allmänheten kan nyttja, såsom buss, tåg, spårvagn, tunnelbana, färja och flyg.

Egenavgift är den kostnad den enskilde betalar för sin resa i enlighet med kommunens fastställda taxor och avgifter. Resten av den faktiska kostnaden för resan subventioneras av kommunen.

Funktionshinder: Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen (Socialstyrelsens termbank)

Funktionsnedsättning: Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga (Socialstyrelsens termbank)

Hjälpmedel avser en individuellt utprovad produkt som syftar till att bibehålla eller öka aktivitet, delaktighet eller självständighet genom att kompensera en funktionsnedsättning (Socialstyrelsens termbank)

Personbil är en "vanlig" taxibil av kupé- eller kombimodell

RIAK avser ett tillfälligt tillstånd för ett antal biljetter som utgör betalning och möjliggör att resa med färdtjänst även i annan kommun utanför Västra Götaland (frivilligt för kommuner att erbjuda)

Specialfordon är en fordonstyp avsedd för att transportera personer som behöver sitta i rullstol under färden. Vid riksfärdtjänst avser begreppet enligt kammarrättsutslag även ett för ändamålet särskilt anpassat fordon och kan inbegripa liggande transport, om detta är en förutsättning för att resan ska kunna genomföras.

2 Färdtjänst

2.1 Vad är färdtjänst?

Lag (1997:736) om färdtjänst

1 § ”Denna lag gäller särskilt anordnade transporter för personer med funktionshinder (färdtjänst) ”

Färdtjänst (anropsstyrd trafik) är en särskild anpassad del av kollektivtrafiken som är till för personer som till följd av funktionshinder har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller resa med allmänna kommunikationer. I propositionen till lagen slås fast att färdtjänsten betraktas i första hand som en transportform i stället för en form av bistånd. Resor med färdtjänst ska i likhet med den allmänna kollektivtrafiken i möjligaste mån samordnas.

2.2 Vem kan beviljas färdtjänst?

7 §: ”Tillstånd till färdtjänst skall meddelas för dem som på grund av funktionshinder, som inte endast är tillfälligt, har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationsmedel.

Om sökanden är under 18 år ska prövningen göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionshinder.

Tillståndet omfattar inte transporter som av någon annan anledning bekostas av det allmänna.”

Enligt dom i HFD (RÅ 2007 ref.2) ska funktionshinder beräknas bestå minst tre månader för att inte betraktas som tillfälligt.

Vad lagen avser med väsentliga svårigheter är inte definierat. Att ge konkreta exempel på hur stora svårigheterna ska vara för att bedömas vara väsentliga är svårt att göra generellt. Domstolspraxis är här en vägledning i bedömningen.

För rätt till färdtjänst gäller följande i Vänersborgs kommun:

- Den sökande ska vara folkbokförd i kommunen
- Funktionshindret bedöms bestå i minst tre månader (beräknas från ansökningsdagen eller den dag då funktionshindret bedömdes uppstå)
- Funktionshindret ska medföra väsentliga svårigheter vid förflyttning eller vid resa med allmänna kommunikationer.

- Det ska finnas ett tydligt samband mellan funktionsnedsättningen och svårigheterna att förflytta sig själv eller att genomföra själva resan.
- Tillstånd till färdtjänst är personligt.
- Tillstånd kan vara tidsbegränsade eller gälla tillsvidare.

2.3 Ansökan, utredning och beslut

Handläggningen av färdtjänst följer de regler som anges i förvaltningslagen (FL). Det åligger den enskilde att styrka de nedsättningar som åberopas vid ansökan.

2.4 Färdtjänst för barn (gäller även riksfärdtjänst)

7 § (...) Om sökanden är under 18 år ska prövningen göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionshinder.

I propositionen kan utläsas att färdtjänst är åldersoberoende, och ska kompensera funktionshindrets inverkan på förflyttningssvårigheter och resande medan bristande mognad på grund av ålder ska kompenseras av föräldraansvaret.

Utgångspunkten vid bedömning av barns behov av färdtjänst är vilka begränsningar funktionsnedsättningen ger upphov till, i jämförelse med andra barn utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder. När det gäller mindre barn bör tillståndet enligt propositionen även gälla för ledsagare. Obligatorisk ledsagare ska som regel medföras för barn upp till 12 års ålder.

Alla beslut rörande barn ska vara barnsättsbaserade i enlighet med FN's barnkonvention som är svensk lag sedan 1 januari 2020. Beslut ska alltid föregås av en bedömning av vad som är barnets bästa och vid större frågor samt vid beslut som kan ha negativ inverkan på barnet även av en barnkonsekvensanalys.

Vid gemensam vårdnad ska vid ansökan om färdtjänst för barn båda vårdnadshavarna medverka och vara överens om att ansöka.

2.5 Begränsningar

7 § "Tillståndet omfattar inte transporter som av någon annan anledning bekostas av det allmänna"

Tillstånd till färdtjänst omfattar inte andra samhällsbetalda resor.

Följande begränsningar gäller i Vänersborgs kommun:

- Färdtjänst får inte användas för resor som av någon anledning bekostas av det allmänna såsom sjuk- och behandlingsresor eller skolskjutsar.
- Färdtjänst får inte heller användas för resor inom tjänsten då detta åvilar arbetsgivarens ansvar.

2.6 Färdtjänst till annan kommun, i andra kommuner eller mellan andra kommuner

3 §: ”Varje kommun ansvarar, såvitt gäller kommuninvånarna, för att färdtjänst av god kvalité anordnas inom kommunen och om det finns särskilda skäl mellan kommunen och en annan kommun. En kommun får för sina kommuninvånare anordna färdtjänst också i eller mellan andra kommuner.”

Kommunens skyldighet är i första hand att anordna färdtjänst inom hemkommunen. Om särskilda skäl föreligger kan färdtjänst beviljas även mellan hemkommunen och en annan kommun. Enligt förarbetena till lagen kan särskilda skäl vara, att arbetsplatsen eller närmaste serviceort ligger i en grannkommun. Om skälen är starka, vilket inte definierats, kan resa få ske även till en mer avlägsen kommun.

I Vänerns kommun gäller följande:

Färdtjänstillstånd gäller för resor:

- Inom Vänerns kommun
- Från/till Vänerns kommun och till/från samt inom samtliga andra kommuner inom Västra Götaland.

För resa i annan kommun eller mellan andra kommuner **utanför Västra Götaland** gäller följande:

- Som en särskild service för kommuninvånarna erbjuder Vänerns kommun möjlighet för kommuninvånare med färdtjänstillstånd att även kunna resa i annan kommun utanför Västra Götaland utan särskild prövning, även om någon skyldighet till sådan service inte föreligger.
- Resa i annan kommun, eller mellan andra kommuner utanför Västra Götaland, kan ske genom så kallade RIAK-biljetter, bland annat för att möjliggöra anslutningsresor från och till tåg, buss, flyg och båt.
- Utöver anslutningsresor kan som mest erhållas sex RIAK biljetter (tre tur- och returresor eller sex enkelresor under vistelsen) per resetillfälle och sjudagarsperiod för valfritt ändamål.

För resor till och från arbete, dvs arbetsresor gäller:

- Med arbete avses löneanställning
- Tillstånd förutsätter att personen som grund har rätt till färdtjänst och har färdtjänstillstånd
- Den enskilde ska styrka anställning med till exempel anställningsbevis
- Ansökan behandlas i separat utredning och tidsbegränsas, samt förses med förbehåll om omprövning om anställningen förändras.
- Arbetsresor beviljas inom kommunen samt till och från angränsande kommuner.
- För resa till arbete till icke angränsande kommuner får färdtjänst nyttjas till ordinarie egenavgift.

Resor till daglig verksamhet enligt LSS likställs med resor till och från arbete.

För andra resor som syftar till arbete men där ett anställningsförhållande inte föreligger, såsom resor till praktik, ska resebehovet i första hand tillgodoses av huvudmannskapet för åtgärden (t ex skola eller arbetsförmedling) och i andra hand kan färdtjänst nyttjas till ordinarie egenavgift.

2.7 Ledsagare och medresenär

8 § "Om den som söker tillstånd till färdtjänst behöver ledsagare under resorna, ska tillståndet gälla även ledsagaren"

Utifrån nuvarande lagtext beviljas ledsagare för behov som finns under själva resan i fordonet. Med ledsagare avses i färdtjänstlagen en person som måste medfölja den färdtjänstberättigade för att denna ska kunna genomföra resan.

För beviljad ledsagare gäller följande i Vänersborgs kommun:

- Ledsagaren ska kunna tillgodose den färdtjänstberättigades hjälpbehov under själva resan i fordonet.
- Ledsagaren ska stiga på och av vid samma plats som den färdtjänstberättigade.
- Ledsagaren reser utan avgift.
- Barn under 12 år ska alltid åtföljas av ledsagare

För medresenär gäller följande i Vänersborgs kommun:

- Medresenär är en person som reser samma sträcka som den färdtjänstberättigade.
- Medresenären ska stiga på och av vid samma plats som färdtjänstberättigade.
- Medresenären betalar samma avgift som den färdtjänstberättigade.
- Antalet medresenärer kan aldrig bli större än att samtliga resande ryms i det anvisade fordonet.

Kriterier för specialfordon:

För den som bedöms ha rätt till färdtjänst, och inte kan förflytta sig över till bilsäte med chaufförens hjälp, beviljas tillstånd med specialfordon för att möjliggöra resa i sin rullstol.

Möjlighet att medföra hjälpmedel:

Trots att man som färdtjänstberättigad ofta har omfattande funktionshinder och behov av hjälpmedel, omnämns inte hjälpmedel i lag om färdtjänst eller dess förarbeten. Av praxis framgår att man som färdtjänstberättigad har rätt att medföra de hjälpmedel som krävs för att resan ska kunna genomföras, men inte därutöver.

I Vänerns kommun gäller följande:

Utöver hjälpmedel som behövs för att själva resan ska kunna genomföras får tillståndshavare medföra ytterligare högst ett hjälpmedel, under förutsättning att detta ryms i anvisat fordon och inte föranleder behov av annan fordonstyp, till exempel specialfordon.

2.8 Tillståndets tidsbegränsning – omfattning

9 §: ”Tillstånd för färdtjänst meddelas för viss tid eller tills vidare.

Tillstånd får i skälig omfattning förenas med föreskrifter om

1. *Vilket färd sätt som får användas*
2. *Inom vilket område resor får göras, och*
3. *Hur många resor som tillståndet omfattar*

Sådana resor som kan anses vara väsentliga för tillståndstagaren får begränsas till antalet endast om det finns synnerliga skäl.

Om det finns särskilda skäl, får tillståndet även i övrigt förenas med villkor.”

Proposition 2005/06:160 anger som exempel på resor som ska betraktas som väsentliga för tillståndshavaren följande: Resor till arbete, vissa studier – till exempel universitetsstudier eller yrkesutbildningar, daghem, förskola, dagverksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Vidare anger i propositionen att denna uppräkningslista inte ska ses som uttömmande utan ska tjäna som vägledning. Det kan alltså finnas ytterligare resor som kan betraktas som väsentliga för tillståndshavaren.

I Vänerns kommun gäller följande:

- Funktionshindrets svårighetsgrad och förväntade varaktighet avgör tillståndets giltighetstid och omfattning. Tillstånd meddelas för viss tid eller i vissa fall tills vidare.
- Av ett flertal avgöranden i kammarrätterna framgår att en person som inte kan förflytta sig från rullstol till bilsäte utan måste färdas sittande i rullstol, har rätt till

färdtjänst i specialfordon. Den som klarar att förflytta sig in i en personbils framsäte eller baksäte med chaufförens hjälp har däremot sällan rätt till specialfordon. Vänersborgs kommun följer kammarrättspraxis för tillstånd till specialfordon, om inte särskilda skäl i det enskilda fallet föranleder annat. I övriga fall beviljas tillstånd för personbil.

- För att undantag från samåkning (det vill säga ensamåkning) ska beviljas krävs enligt kammarrättspraxis att villkoret är i princip en förutsättning för att den enskilde ska kunna utnyttja sitt tillstånd till färdtjänst. Vänersborgs kommun följer kammarrättspraxis för undantag från samåkning om inte särskilda skäl i det enskilda fallet föranleder annat.
- Färdtjänst beviljas som regel för ett obegränsat antal resor, men resor kan begränsas i enskilda fall (t ex om behovet bedöms motsvara ett mindre antal resor, eller vid bilinnehav)
- Om särskilda skäl föreligger får ett tillstånd om färdtjänst även förenas med villkor, exempelvis att ledsagare alltid ska medfölja färdtjänstresenären vid färdtjänstresor.

2.9 Åtgärder vid förändrade förhållanden samt vid nyttjande av färdtjänst mot gällande föreskrifter, villkor och regler

12 §: En tillståndsgivare får återkalla ett tillstånd till att anlita färdtjänst, om förutsättningarna för färdtjänsten inte längre finns. Ett tillstånd får också återkallas om tillståndshavaren gjort sig skyldig till allvarliga eller upprepade överträdelser av de föreskrifter och villkor som gäller för färdtjänsten.

Föreskrifter och villkor får ändras, om ändrade förhållanden föranleder det”

Om en tillståndshavare inte längre uppfyller de krav som anges i 7 § färdtjänstlagen kan tillståndet efter utredning återkallas. Orsaken kan vara till exempel förbättringar när det gäller tillståndshavarens funktionshinder eller hälsotillstånd, eller förbättringar i tillgängligheten till den allmänna kollektivtrafiken.

Händelser såsom utåtagerande/våldsamt uppträdande i fordonet av färdtjänstresenär, hot mot medresenärer eller chaufför, upplåtelse av färdtjänsttillstånd till annan person samt skadegörelse på fordon och fordonsutrustning, betraktas som allvarlig överträdelse av föreskrifter och villkor för färdtjänsten och föranleder återkallelse av färdtjänsttillståndet.

Vid ändrade förhållanden kan föreskrifter och villkor ändras. Det kan gälla till exempel förändringar hos tillståndshavaren som föranleder annat än beviljat färdtjänst.

Återkallelse av färdtjänsttillstånd beslutas av socialnämnden i Vänersborgs kommun.

2.10 Avgifter

10 § "För resor med färdtjänst får tillståndsgivaren ta ut en avgift enligt grunder som bestäms enligt 11§"

Avgiften för färdtjänst beslutas av kommunfullmäktige och anges i dokumentet "Taxor och avgifter". Avgiften är från 2021-01-01 avståndsbaserad. Egenavgiften erläggs kontant eller med betalkort direkt till chauffören i samband med resan.

Egenavgift för färdtjänst är generellt dyrare än ordinär kollektivtrafik med anledning av att dessa resor är mycket mer kostsamma och innefattar en högre servicenivå än kollektivtrafiken (resa från dörr till dörr istället för mellan hållplatser, inga byten samt hjälp från chauffören)

För resor till och från arbetet, samt till och från daglig verksamhet enligt LSS, betalar den färdtjänstberättigade en avgift som utgår från vad ett månadskort inom kollektivtrafiken kostar. Sådana resor faktureras.

Om det visar sig att en färdtjänstberättigad, efter utredning av färdtjänsthandläggaren, förorsakat en så kallad bomresa och/eller andra inte godkända kostnader, kan kommunen komma att återkräva den uppkomna merkostnaden.

Resor som uppenbart genomförts i strid mot gällande föreskrifter och villkor betraktas inte som färdtjänstresa. Om sådana resor genomförts faktureras färdtjänstresenären hela beloppet för resan. Detsamma gäller för resor där rätten till färdtjänst upphört eller återkallats.

2.11 Information kring färdtjänstens utförande

Nedan beskrivs den servicenivå som Vänerns kommun erbjuder personer med tillstånd till färdtjänst. Funktionshindrets art och omfattning styr vilket färdmedel som krävs för transporten. Resor genomförs med personbil eller specialfordon, och därutöver erbjuds följande:

Färdtjänstens servicenivå

Färdtjänstillståndet innebär alltid att resenären, utan egen begäran, kan få följande service av föraren vid färdtjänstresa:

- Hjälp in i och ut ur fordon.
- Hjälp med hjälpmedel och bagage in i och ut ur fordon.
- Hjälp till och från ytterdörr i markplan eller motsvarande.
- Hjälp med bagage i den utsträckning som är normalt att ha med på buss eller tåg.
- Hjälp med säkerhetsbälte.

Kommunstyrelsen beslutade i februari 2001 att teckna överenskommelse med Västtrafik AB om servicenivåer inom färdtjänsten/den anropsstyrda trafiken, vilket förlängdes med ytterligare tre år 2020. Här regleras bland annat väntetid, spilltid, omvägstid (extra tid med anledning av samordnad resa i relation till närmaste väg mellan två adresser) samt sökfönster (inom vilken tid beställningscentralen kan söka lämplig tidpunkt för resans genomförande i förhållande till resenärens önskade tid för avresan).

I Vänersborgs kommun gäller följande:

- Resor i färdtjänsten får genomföras dygnet runt.
- Resan ska beställas hos den beställningscentral kommunen anvisar, via telefon eller app.
- Resan ska beställas senast två timmar innan önskad avresa. Eventuell återresa bör beställas samtidigt.
- Avbeställning måste ske senast en timme innan tidpunkten för bokad resa.
- Resa med färdtjänst medger av samordningsskäl inte stopp på vägen för att t ex uträtta ärenden. För dessa fall, t ex för att lämna barn på förskola, hänvisas till att boka fler resor.

2.12 Övriga bestämmelser

Om ett barn har behov av bilsäkerhetsutrustning är vårdnadshavaren ansvarig för att ta med detta.

Certifierad assistanshund/ledarhund får medföras kostnadsfritt.

Sällskapsdjur får inte medföras av hänsyn till personer med allergier.

3 Riksfärdtjänst

3.1 Vad är riksfärdtjänst?

Den allmänna kollektivtrafiken i Sverige utförs genom flera olika transportsätt som är olika väl anpassade för personer med funktionshinder. För dem som till följd av stort och varaktigt funktionshinder måste resa på ett särskilt kostsamt sätt finns riksfärdtjänst. Riksfärdtjänst innebär en ersättning för extra kostnader om sådana uppstår vid resa mellan olika kommuner i Sverige. De extra kostnaderna ska uppstå till följd av att resenär med funktionshinder behöver ha en ledsagare med sig för att kunna genomföra resa med allmänna kommunikationer, eller av att personbil eller ett särskilt anpassat fordon måste användas för resan.

3.2 Vem kan beviljas riksfärdtjänst?

Lag om riksfärdtjänst (1997:735)

1 §: ”En kommun ska på de villkor som anges i denna lag lämna ersättning för reskostnader för personer som till följd av ett stort och varaktigt funktionshinder måste resa på ett särskilt kostsamt sätt.”

5 § ”Tillstånd ska meddelas om:

1. resan till följd av den sökandes funktionshinder inte till normala reskostnader kan göras med allmänna kommunikationer eller inte kan göras utan ledsagare,
2. ändamålet med resan är rekreation eller fritidsverksamhet eller någon annan enskild angelägenhet,
3. resan görs inom Sverige från en kommun till en annan kommun,
4. resan görs med taxi, ett för ändamålet särskilt anpassat fordon eller med allmänna kommunikationer tillsammans med ledsagare, och
5. resan inte av någon annan anledning bekostas av det allmänna.

Om sökanden är under 18 år skall prövningen göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionshinder.”

Lagens formulering innebär, att kraven för tillstånd till riksfärdtjänst är annorlunda och högre än för färdtjänst. Enligt riksfärdtjänstlagen är kraven för tillstånd att resan inte kan göras till normala kostnader eller inte kan göras utan ledsagare och att ändamålet med resan är rekreation eller fritidsverksamhet eller någon annan särskild angelägenhet. Lagen anger ingen skyldighet för kommunen att anordna transporten.

För rätt till riksfärdtjänst gäller i Vänerns kommun:

- Den sökande ska vara folkbokförd i kommunen
- Tillstånd till riksfärdtjänst kan meddelas personer som till följd av stort och varaktigt funktionshinder måste resa på ett särskilt kostsamt sätt och om lagens krav även i övriga är uppfyllda.
- Funktionshindret ska förväntas bestå i minst sex månader för att betraktas som varaktigt.

3.3 Ansökan, utredning och beslut

Handläggningen av riksfärdtjänst följer de regler som anges i förvaltningslagen (FL). Det åligger den enskilde att styrka de nedsättningar som åberopas vid ansökan

- Vid ansökan om riksfärdtjänst ska ansökan inkomma till kommunen senast tre veckor innan önskad avresa, för att utredning och beslut ska hinna ske innan datum för ändamålet förfallit.
- I samband med storhelger ska ansökan vara inkommen minst en månad innan önskad avresa för att utredning och beslut ska hinna ske innan datum för resan.
- Ansökan om riksfärdtjänst kan snabbbehandlas om resan är av akut karaktär och om resbehovet inte har kunnat förutses, till exempel i samband med begravning eller nära anhörigs sjukdom.
- Beslut om riksfärdtjänst fattas av riksfärdtjänsthandläggare på delegation och omfattar även enligt nedan vilket färdstätt som får användas.

3.4 Föreskrifter om färdstätt

7 §: *Tillstånd till riksfärdtjänst får förenas med föreskrifter om färdstätt.*

Det är alltid funktionshindrets art och omfattning som styr vilket färdstätt som erbjuds, när beslut om riksfärdtjänst fattas.

I Vänersborgs kommun gäller följande:

- I första hand beviljas resa med allmänna kommunikationer med ledsagare hela vägen.
- I andra hand beviljas resa med allmänna kommunikationer tillsammans med ledsagare, i kombination med personbil eller specialfordon på sträcka eller sträckor som resenären inte kan genomföra med allmänna kommunikationer trots ledsagare.
- I sista hand beviljas resa med personbil eller specialfordon med eller utan ledsagare hela vägen.

Vid resor med allmänna kommunikationer får anslutningsresor till och från station eller hållplats ske med färdtjänst för personer med färdtjänsttillstånd. I sådana fall ingår anslutningsresor inte i riksfärdtjänstresan.

Riksfärdtjänstresan ska genomföras på billigaste sätt, vilket innebär att rangordningen ovan i enstaka fall kan frångås.

- Tillstånd till dyrare färdstätt än allmänna kommunikationer medges *inte*, endast med motivering att ledsagare saknas för resan, att biljett inte finns att tillgå vid önskad avresetid eller att man inte litar på att trafikföretaget uppfyller sitt åtagande om stöd och service.
- Resor med personbil och specialfordon ska samordnas så långt möjligt.
- Resor med allmänna kommunikationer ska genomföras på billigast möjliga avgångstid.
- Önskad avresetid kan förskjutas inom samma dag. Ändamålet med resan ska dock beaktas.
- Uppehåll under resan, till exempel för att uträtta ärenden, medges inte.

- Det åvilar resenär att själv ordna med ledsagare, när tillstånd till sådan är beviljad.

3.5 Ledsagare

6 § "Om den som söker tillstånd till riksfärdtjänst behöver ledsagare under resan, ska tillståndet gälla även ledsagaren."

Att kommunen har beviljat ett tillstånd till ledsagare innebär enligt lagen ingen skyldighet för kommunen att anskaffa ledsagare. Detta åvilar resenären själv. Behovet av ledsagare ska vara knutet till själva resan och inte till behov vid resmålet. Ledsagaren reser utan avgift.

För ledsagare vid riksfärdtjänstresa gäller följande i Vänerns kommun:

- Ledsagare beviljas den resenär som behöver mer hjälp än trafikföretagets personal kan ge.
- Om en riksfärdtjänstberättigad person inte kan genomföra en resa med **en** ledsagare och med stöd av trafikföretaget kan tillstånd till ytterligare ledsagare beviljas.
- Ledsagare ska stiga på och av vid samma plats som den riksfärdtjänstberättigade.
- Vid resa med personbil och specialfordon beviljas ledsagare endast vid behov av kvalificerat stöd under resan.

3.6 Medresenär

Detta begrepp finns inte omnämnt i riksfärdtjänstlagen men i dess förarbeten. För riksfärdtjänstresa med allmänna kommunikationer hänvisas eventuella medresenärer till att själva boka och betala sina biljetter.

I de fall resa bedöms måste ske med personbil/specialfordon får medresenär/er medfölja och betalar då motsvarande egenavgift som den riksfärdtjänstberättigade, med undantaget att medresenärer över 18 år alltid betalar full egenavgift. Antalet medresenärer kan aldrig överstiga platserna i det anvisade fordonet.

3.7 Antal resor

Tillstånd till riksfärdtjänst meddelas i normalfallet för ett resetillfälle i taget.

3.8 Avgifter

8 §: Vid resa med riksfärdtjänst ska tillståndshavaren betala en avgift (egenavgift) som motsvarar normala reskostnader med allmänna färdmedel. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om dessa avgifter.

Regeringen meddelar alltså föreskrifter om egenavgifter vid riksfärdtjänstresor via ”Förordning (1993:1148) om egenavgifterna vid resor med riksfärdtjänst”.

I 2 § nämnda förordning anges följande:

”Oavsett vilket färdmedel som faktiskt används skall det kortaste vägvståndet mellan de orter där resan börjar och slutar ligga till grund för beräkningen av egenavgiften. Vid båtresa skall det kortaste avståndet mellan hamnarna räknas som vägvstånd.

Vid resa till och från Gotland ska för sjösträckan följande vägvstånd gälla: Nynäshamn-Visby 150 km, Oskarshamn-Visby 120 km”

Som framgår av förordningen baserad egenavgiften på vägvståndet och är oberoende av vilket färd sätt som beviljas.

3.9 Riksfärdtjänstens servicenivå

Tillstånd till riksfärdtjänst med allmänna kommunikationer innebär att service ges i enlighet med respektives transportbolags service till resenärer med funktionshinder.

Vid tillstånd till riksfärdtjänst med personbil och specialfordon där resan har start i Vänersborgs kommun kan riksfärdtjänstresenären alltid få följande service:

- Hjälpin i och ut ur fordon.
- Hjälpin med hjälpmedel och bagage in i och ut ur fordon.
- Hjälpin med säkerhetsbälte.
- Resenär kan ha med två resväskor samt hjälpmedel.

På resenärens begäran ges även följande service vid resa med taxi eller specialfordon om resan har start i Vänersborgs kommun:

- Ledsagning från port eller dörr i markplan samt hjälp med bagage och hjälpmedel vid resans början
- Stöd vid förflyttning till och från ytterdörr eller motsvarande i markplan på besöksmålet.
- Om tillståndet omfattar ledsagare ska det stöd och den hjälp som resenären behöver ombesörjas via medföljande ledsagare.

OBS! Vid riksfärdtjänstresor med personbil eller specialfordon som startar i annan kommun än Vänersborg gäller respektive kommuns eller det anlitate reseföretagets bestämmelser. Ansvar för att kontrollera om transportören har möjlighet och skyldighet att tillgodose riksfärdtjänstresenärens behov av hjälp, stöd och service åvilar resenären.

4 Länkar

Här finns länkar till några av de lagar, förordningar och föreskrifter som på ett eller annat sätt berör färdtjänst och riksfärdtjänst. Lokala eller regionala reglementen kompletterar lagstiftningen i tillståndsgivningen.

- **Lag om färdtjänst**

Lagen reglerar skyldigheter och ansvar för färdtjänsten.

[Lag om färdtjänst SFS 1997:736](#)

- **Lagen om mobilitetsstöd som komplement till färdtjänst**

Lagen om mobilitetsstöd som komplement till färdtjänst är en frivillig möjlighet för kommuner att införa ekonomiskt stöd för anskaffning och anpassning av ett motorfordon till personer med funktionsnedsättning.

[Mobilitetsstöd](#)

- **Lag om riksfärdtjänst**

Lagen reglerar skyldigheter och ansvar för riksfärdtjänsten.

[Lag om riksfärdtjänst SFS 1997:735](#)

- **Förordning om egenavgifter vid resor med riksfärdtjänst**

Förordningen föreskriver hur egenavgiften ska beräknas vid riksfärdtjänstresor.

[Förordning om egenavgifter vid resor med riksfärdtjänst SFS 1993:1148](#)

- **Lag om resekostnadsersättning vid sjukresor**

I lagen anges när ersättning för resekostnader vid sjukresor ska lämnas.

[Lag om resekostnadsersättning vid sjukresor SFS 1991:419](#)

- **Förordning om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan**

Förordningen anger vilka kostnader som är bidragsberättigade för funktionshindrade elever som går i särskild utbildning.

[Förordning om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan SFS 1995:667](#)

- **Förordning om rehabiliteringsersättning**

I förordningen anges när bidrag för resekostnader ska ges i samband med rehabilitering.

[Förordning om rehabiliteringsersättning SFS 1991:1321](#)

- **Lag om kollektivtrafik**

Lagen reglerar ansvaret för den regionala kollektivtrafiken och hur verksamheten ska organiseras.

[Lag om kollektivtrafik SFS 2010:1065](#)

- **Förvaltningslag**

Lagen gäller handläggning av ärenden som bland annat rör färdtjänst och riksfärdtjänst.

[Förvaltningslag \(2017:900\) Svensk författningssamling 2017:2017:900 t.o.m. SFS 2019:981 - Riksdagen](#)

- **Yrkestrafiklag**

I lagen anges vad som avses med yrkesmässig trafik.

[Yrkestrafiklag \(2012:210\)](#)

- **Taxitrafiklag**

[Taxitrafiklag \(2012:211\)](#)